

Mohyla nad Martiněvsí

Karel Stein

Obnova drobných památek v krajině se v posledních desetiletích stala chvályhodným trendem. Ujímají se jich nejen obce a vlastníci pozemků, ale také obecně prospěšné společnosti a dobrodinci. Ba vznikají také nové drobné památky, a to na místech, kde žádné nikdy nestály. Stávají se tak nejen ozdobou krajiny, ale vytvářejí i tolik potřebné pouto k našemu domovu. Když v roce 1998 vyšel v Děčínských vlastivědných zprávách článek na toto téma,¹⁾ bylo v něm ještě možno všechny tyto iniciativy a opravené drobné památky v okrese Děčín popsat; dnes by to stálo nezměrně větší úsilí a rozsah textu by byl několikanásobný. Jen škoda, že s podobným úsilím není pečováno také o volnou krajinu, která od roku 1945 pozvolna, ale vytrvale pustne nebo se do ní rozšiřuje výstavba, často svým umístěním nebo vzhledem zcela nevhodná.

Pozoruhodná, ale rozvalená mohyla nad Martiněvsí, na jejímž vrchu stávala kaple, donedávna odolávala obnovitelským snahám. Není divu, nachází se v nepřehledném terénu mimo cesty a ani turistická značka nás sem nezavede. Po staletí do těchto míst k okraji lesa snášeli lidé z polí vysbírané kameny, aby své pozemky zúrodnili. Vznikly tak desítky metrů dlouhé, umně naskládané kamenné zdi, kterým se říkalo Steinrücken, česky volně přeloženo kamenná záda. Jsou všemožně rozesety po agrární krajině a v Českém středohoří jich najdeme hojně. Zde na úbočí mezi Kloboukem (502 m) a Lotarovým vrchem (510 m) se někdo, neznámo kdy, rozhodl, že místo monotónních zdí vyskládá na lesním okraji kameny do úhledné mohyly a na jejím vrcholu osadí kapli.

Jenže z obdělávaných polí se časem staly nejdříve louky, později pastviny, o které se již nikdo nestaral. Začaly pustnout a postupně zarůstat lesem. Mohyla, přesněji řečeno komolý jehlan, je dnes proto obklopen lesem a budí dojem tajuplného kultovního místa, na jehož horní plošinu vedou ze dvou stran schodiště. Je obdivuhodné, kolik úsilí stálo snesení a vyrovnání čedičových kamenů do pravidelné mohyly o půdorysu 9 x 9 m a vztyčení pískovcové kaple na jejím vrcholu. Lze také žasnout nad nesmyslným a jistě pracným rozvrácením mohyly po roce 1945 a stržením kaple, která se roztříštila na kusy. Pod kaplí pak někdo vykopal jámu, zřejmě v bláhové naději, že zde nalezne poklad.

Paní Marianne Hahnel, která se nedaleko odtud v Martiněvsi narodila, si vzpomínala na dobu před druhou světovou válkou, kdy do těchto míst chodívala s matkou. Zatímco ženy pracovaly na poli, děti si hrály u mohyly a nosily ke kapličce květiny. Maminka jí vyprávěla, že kaple byla postavena na paměť Francouzů, tábořících zde v roce 1813.²⁾ Vlastivědec Josef Rotter uvádí jiné tři primitivní pověsti, vážící se k onomu místu a chtějící vysvětlit příčinu postavení mohyly. Jejich věrohodnost ovšem sám zpochybňuje a uvádí, že „není divu, že se omšelá kaple během času chopila pověst a obestřela ji svým barvitým předivem.“³⁾ Jedna z pověstí vypráví o sedláku Jägerovi, kterého zde uvláčelo k smrti volské spřežení. Dle jiné pověsti tu stávala myslivna, ve které uhořeli myslivečtí mládenci; pomstili se jim takto pytláci za smrt zastřeleného druhá. Třetí pověst praví, že lesní kaple byla postavena na místě bývalého morového hřbitova.⁴⁾

Přesnější okolnosti vzniku tohoto pietního místa se dnes už stěží podaří objasnit. Nenajdeme zde vytesaný žádný letopočet ani monogram. Místní obyvatelé nazývali mohylu s kaplí „Jägerbauers Station“ (lidově „Jachabauaschdadsion“), tedy volně česky „Zastavení sedláka Jägera“; dá se proto s jistotou říci, že jméno mu bylo dáno podle sedláka Jägera (Jägerbauer), jehož stavení leželo sotva jeden kilometr odsud.⁵⁾ Tuto skutečnost potvrzuje mapa z 19. století, uložená v bývalém thunovském archivu, kde je parcelní hranice nedaleko mohyly

popsána jako „Hranice s pozemky Josepha Jägera z Martiněvsi“. ⁶⁾ Jedinečným dokladem existence drobné památky k roku 1836 je soupis sakrálních památek jílovské farnosti. ⁷⁾ Uvádí se v něm, že „kaple leží na tak opuštěném místě, že se poustevně podobá a nachází se na selském pozemku v lese přináležejícím k Martiněvsi. Je výklenková a opatřena zelenou mříží. Kapli zdobí dva obrazy – Ježíš na Hoře olivetské a Ecce homo. Stará se o ni stávající majitel.“

Potomci sedláka Jägera, kteří by se o mohylu mohli starat, zde již dnes nežijí. ⁸⁾ Základy mohyly však přežily a paměť místa přetrvává díky nadšencům, kteří se v letech 2018 – 2019 pustili do opravy. Pískovcovou kapli pro mohylu restaurovali ve své dílně společnými silami otec a syn Jan a Robert Pokorní. Poté ji 2. července 2019 nákladním automobilem Praga V3 S na místo dopravil a autojeřábem vyzdvihl na mohylu pan Stanislav Urban. Čedičové kameny z rozvalené pyramidy postupně vrátili na své místo dobrovolníci za pomoci Klubu českých turistů. ⁹⁾ Jako by se naplnila slova Kazatele „Všechno má svou chvíli a každá věc pod sluncem má svůj čas... Je čas bořit a je čas budovat... Je čas kameny rozhazovat i čas kameny sbírat“. ¹⁰⁾

S vděčností vzpomínám na léta, kdy jsem bydlel v Krásném Studenci a kdy jsem kamennou pyramidu v nepřehledných lesích náhodou našel. Když jsem se sem po letech vracel, abych ji znovu hledal, někdy jsem bloudil, jindy ji nenašel vůbec. Kouzelná místa, kde se dá zabloudit. Zatím se místo nedá najít na internetu a ani turistická značka nás sem nezavede. Kéž by opravená mohyla co nejdéle vzdorovala aktivistům, kteří by ji sem chtěli zavést. Vždyť osamělých míst je čím dál tím méně. Zveřejňovatelé podobných skrytých míst argumentují zpravidla tím, že tyhle věci jsou přece pro všechny. Ano, jsou pro všechny, ale je krásné ponechat zážitek z hledání, z objevování tajuplna a velkou radost v cíli. Pochopit se to dá ovšem jen srdcem, srdcem citlivého člověka.

1. Karel STEIN, *Obnova drobných památek v Českém Švýcarsku a jeho okolí po r. 1990*, Děčínské vlastivědné zprávy 8, 4/1998, s. 3–36.
2. Ústní sdělení od paní Marianne Hahnel z Bad Gottleuby, Badstraße 1, z 16. 7. 1992.
3. Josef ROTTER, *Jägerbauers Station*, noviny Trei da Hejmt! z 20. 5. 1957.
4. Pověst o morovém hřbitovu převzal Alfred HERR, *Heimatkreis Tetschen-Bodenbach*, Nördlingen 1977, s. 338.
5. Ústní sdělení od paní Marianne Hahnel, která se narodila v Martiněvsi v domu čp. 29 zvaném Schicktanz. Nad jejím rodným domem stával jižně od Kamenného dvora (Steinhof) na vyvýšeném místě pod zrušenou tratí dům čp. 30 sedláka Jägera, zvaného Jägerbauer, stržený po r. 1945. Na základech tohoto objektu (vlastně několika staveb) dnes roste listnatý les.
6. „Gränze mit Joseph Jägers aus Merzdorf Gründ'n“. Státní oblastní archiv v Litoměřicích, pobočka Děčín, Velkostatek Děčín, mapy a plány.
7. Státní oblastní archiv v Litoměřicích, pobočka Děčín, Velkostatek Děčín, sign. B 14/269/1, Standbilderverzeichnis des Pfarrsprengels zu Eulau.
8. Sedlácký rod Jägerů je vedle dalších osmi sedláků v Martiněvsi doložen ve 2. polovině 16. století. Po třicetileté válce se v urbáři z roku 1650 uvádí jediný sedlák jménem Jäger. V roce 1934 patřilo toto příjmení v Martiněvsi k nejčastějším (Alfred HERR, *Heimatkreis Tetschen-Bodenbach*, Nördlingen 1977, s. 345, 365). Současným majitelem pozemku s mohylou je město Jílové. Jedná se o lesní parcelu č. 274/4 v katastrálním území Martiněves u Děčína.
9. Finanční prostředky kromě Města Jílové poskytl spolek Drobné památky severních Čech z České Lípy a Nadace Občanského fóra z Prahy. Za obstarání financí patří poděkování paní Jiřině Bischoffiové z Místní akční skupiny Labské skály a panu Miroslavu Pröllerovi z České Lípy. Brigádnické práce řídil pan Petr Zámíš z Podmokel.
10. Bible, kniha Kazatel, 3. kapitola.